



Warszawa, 31-01-2025 r.

**BIURO  
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

**Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur**

**KMP.573.4.2023.AN**

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z rewizytacji  
Okręgowego Ośrodka Wychowawczego w Szczecinie**

**I. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur**

1. Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)<sup>1</sup>.
2. OPCAT ustanowił system regularnych wizyt prewencyjnych w miejscach pozbawienia wolności. Wizyty te są przeprowadzane przez niezależne organy: Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)<sup>2</sup> i krajowe mechanizmy prewencji. W Polsce funkcję krajowego mechanizmu prewencji wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich za pomocą funkcjonującego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm)<sup>3</sup>.
3. KMPT na dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa-strony, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia

---

<sup>1</sup> Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

<sup>2</sup> Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT), <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>

<sup>3</sup> Zob. art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264).

organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem<sup>4</sup>. Z kolei przez „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiegokolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej”<sup>5</sup>.

4. Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie wizytacji członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urzędzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, jak i członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego<sup>6</sup>. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane<sup>7</sup>. Spostrzeżenia KMPT opierają się więc na różnych źródłach, m.in. własnych obserwacjach, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu<sup>8</sup>.

5. Wizytacja KMPT w miejscu pozbawienia wolności ma charakter zapobiegawczy i stanowi uzupełnienie prac SPT. Krajowy Mechanizm nie jest organem śledczym. Nie rozpatruje też skarg<sup>9</sup>. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania albo karania osób pozbawionych wolności oraz przedstawienie zaleceń mających na celu ich wyeliminowanie.

6. Formułując swoje wnioski i zalecenia, KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ<sup>10</sup>.

7. Podstawą systemu zapobiegawczego stworzonego przez OPCAT jest dialog między KMPT i odpowiednimi władzami, zmierzający do poprawy sytuacji<sup>11</sup>.

8. Osoby i organizacje, które zdecydowały się na przekazanie Krajowemu Mechanizmowi informacji, nie mogą ponieść z tego tytułu jakiegokolwiek sankcji lub

---

<sup>4</sup> Zob. art. 4 ust. 1 OPCAT.

<sup>5</sup> Zob. art. 4 ust. 2 OPCAT.

<sup>6</sup> Zob. art. 20 OPCAT.

<sup>7</sup> Zob. art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

<sup>8</sup> Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. np. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2022 r., Część II – Jak pracuje KMPT?

<sup>9</sup> Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, § 6. Zob. również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, Nowy Jork i Genewa 2018, s. 4-6.

<sup>10</sup> Zob. art. 19 pkt b OPCAT.

<sup>11</sup> Zob. art. 22 OPCAT.

uszczerbku, niezależnie od tego, czy udzieliły KMPT informacji prawdziwej lub fałszywej (zakaz represji)<sup>12</sup>.

## **II. Wprowadzenie**

9. W dniach 5–7 marca 2024 r. przedstawiciele KMPT przeprowadzili wizytację powtórzną (rewizytację) Okręgowego Ośrodka Wychowawczego w Szczecinie. Jej celem było zweryfikowanie stopnia realizacji zaleceń wydanych w następstwie wizytacji placówki w dniach 16–19 maja 2023 r.

10. W skład zespołu wizytującego wchodził: Łukasz Bębenista (prawnik), Aleksandra Nowicka (kryminolog, specjalista ds. bezpieczeństwa wewnętrznego) oraz Paulina Wróbel (psycholog).

11. W czasie wizytacji przedstawiciele KMPT odbyli wstępną rozmowę z ówczesną Dyrektorem MOW Panią Alicją Kirkiewicz<sup>13</sup>, dokonali oglądu wybranych przez siebie pomieszczeń i terenu zewnętrznego, przeprowadzili poufne rozmowy z nieletnimi i pracownikami oraz zapoznali się z prowadzoną na miejscu dokumentacją. Na koniec wizyty delegacja KMPT przekazała swoje wstępne uwagi Dyrektorowi placówki w czasie rozmowy podsumowującej.

12. Po zakończeniu wizytacji przedstawiciele KMPT dokonali analizy przekazanej przez placówkę dokumentacji oraz informacji pisemnych.

13. Niniejszy raport omawia stopień realizacji zaleceń wydanych podczas wizytacji placówki w 2023 r. (pkt IV) oraz inne kwestie – budzące obawy, istotne z punktu widzenia prewencji tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania (pkt V).

## **III. Charakterystyka placówki**

14. Okręgowy Ośrodek Wychowawczy w Szczecinie jest placówką resocjalizacyjną dla chłopców. Działa od 1 września 2022 r. i został utworzony w miejsce Schroniska dla Nieletnich w Szczecinie.

15. Pojemność placówki wynosi 53 miejsca. W czasie wizytacji przebywało w niej 38 wychowanków, podzielonych na trzy grupy wychowawcze.

16. W placówce funkcjonują: Szkoła Podstawowa nr 75 w Szczecinie, Branżowa Szkoła I stopnia Nr 15 w Szczecinie, która kształci podopiecznych w zawodzie ślusarza, oraz warsztaty szkolne. Ośrodek realizuje trzy systemy wychowawcze: resocjalizacyjny, resocjalizacyjno-rewalidacyjny oraz resocjalizacyjno-terapeutyczny.

---

<sup>12</sup> Zob. art. 21 ust. 1 OPCAT.

<sup>13</sup> Aktualnie funkcję Dyrektora placówki pełni Pani Magdalena Słomińska.

17. Nadzór nad jego funkcjonowaniem sprawuje Departament Spraw Rodzinnych i Nieletnich w Ministerstwie Sprawiedliwości oraz Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, VIII Wydział Rodzinny i Nieletnich.

#### **IV. Stan realizacji zaleceń**

18. W raporcie z wizytacji placówki w dniach 16–19 maja 2023 r. KMPT rekomendował Dyrektorowi Okręgowego Ośrodka Wychowawczego w Szczecinie:

19. ***Systematyczne przypominanie pracownikom o konieczności traktowania wychowanków z szacunkiem i godnością*** – zalecenie zostało zrealizowane.

Z uzyskanych informacji wynika, że na każdym spotkaniu Rady Pedagogicznej oraz innych zebraniach pracowników kierownictwo placówki przypomina kadrze o wskazanych zasadach.

20. ***Zapewnienie wychowankom dostępu do wody źródlanej*** – zalecenie zostało zrealizowane częściowo. Wychowankowie otrzymali dzbanki filtrujące, które znajdują się w grupach wychowawczych w internacie. W części szkolnej (na parterze) napoje dostępne są jedynie w trakcie posiłków wydawanych na stołówce. Poza tymi godzinami nieletni spożywają wodę z kranu lub napoje, które zabrali ze sobą z internatu. **KMPT rekomenduje zapewnienie wychowankom dostępu do wody źródlanej w trakcie ich pobytu w szkole oraz w trakcie realizacji zajęć sportowych.**

21. ***Zapewnienie podopiecznym zaangażowanym w aktywność sportową wyżywienia odpowiedniego do ich zapotrzebowania kalorycznego*** – zalecenie zostało zrealizowane częściowo. Placówka nawiązała współpracę z podmiotami, które przekazują dla wychowanków drobne przekąski, z których ci mogą korzystać w ciągu dnia, między posiłkami. Delegacja uzyskała jednak informacje, że porcje posiłków wydawanych w stołówce się nie zmieniły i są niewystarczające dla wychowanków, zwłaszcza tych angażujących się w aktywność sportową. **KMPT zaleca zwiększenie porcji żywnościowych przygotowywanych dla wychowanków, odpowiednich do ich zapotrzebowania kalorycznego.**

22. ***Rozważenie zmiany zabezpieczeń ochronnych w celu stworzenia w Ośrodku mniej opresyjnego środowiska, nieprzywołującego skojarzeń z systemem penitencjarnym*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Placówka nadal otoczona jest wysokim, betonowym murem, zabezpieczonym drutem kolczastym i koncertiną. W oknach zamontowane są kraty oraz siatka zabezpieczająca. Krajowy Mechanizm wyraża zaniepokojenie mnogością i opresyjnością zabezpieczeń ochronnych funkcjonujących w Ośrodku, które przywołują bezpośrednie skojarzenia z zabezpieczeniami charakterystycznymi dla jednostek penitencjarnych. Reguły ONZ

dotyczące ochrony nieletnich pozbawionych wolności<sup>14</sup> jasno wskazują, że: detencja powinna odbywać się w warunkach uwzględniających szczególne potrzeby i wymagania nieletnich<sup>15</sup>, placówki detencyjne powinny mieć charakter otwarty, a środki bezpieczeństwa powinny być minimalizowane<sup>16</sup>, obiekty i usługi powinny spełniać wszelkie wymogi godności ludzkiej<sup>17</sup>, sam zaś projekt ośrodków detencyjnych dla nieletnich i ich środowiska fizycznego powinien być zgodny z celem resocjalizacyjnym i uwzględniać potrzeby wychowanków dotyczące prywatności, bodźców sensorycznych, możliwości obcowania z rówieśnikami i udziału w zajęciach sportowych, ćwiczeniach fizycznych i zajęciach w czasie wolnym<sup>18</sup>. **KMPT zaleca zmianę zabezpieczeń ochronnych w celu stworzenia w Ośrodku mniej opresyjnego środowiska, nieprzywołującego skojarzeń z systemem penitencjarnym.**

23. ***Odstąpienie od zamykania sypialni wychowanków na noc*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Sypialnie nadal zamykane są na noc, pomimo że wspomniane pomieszczenia i korytarze objęte są monitoringiem. Praktyka ta pogłębia rygorizm placówki, jak również stwarza pole do nadużyć w kwestii swobodnego dostępu do toalet. Może stanowić bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia wychowanków w razie wybuchu pożaru. **Krajowy Mechanizm zaleca odstąpienie od zamykania sypialni wychowanków na noc.**

24. ***Wykorzystywanie izby chorych wyłącznie w celach medycznych*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Izba chorych nadal wykorzystywana jest jako izba adaptacyjna, zwłaszcza kiedy do placówki przyjmowanych jest jednocześnie kilku nowych wychowanków lub kiedy należy rozdzielić od siebie chłopców, którzy np. wdali się między sobą w bójkę. Sygnalizowana praktyka stoi w sprzeczności z celem funkcjonowania izby chorych, ma zastraszający charakter i nie znajduje podstaw prawnych. **Krajowy KMPT zaleca odstąpienie od wykorzystywania izby chorych jako izby adaptacyjnej.**

25. ***Zapewnienie wychowankom przebywającym z izbie adaptacyjnej (niezależnie od przyczyn ich umieszczenia) codziennego dostępu do świeżego powietrza i możliwości odbierania telefonów*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Analiza rejestru osób umieszczonych w izbie adaptacyjnej wykazała, że zdarzały się przypadki, że osoby w niej umieszczone przez kilka dni korzystały w tym czasie tylko

---

<sup>14</sup> Zob. Reguły Narodów Zjednoczonych dotyczące ochrony osób nieletnich pozbawionych wolności (Reguły z Hawany). Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113 z 14 grudnia 1990 r.

<sup>15</sup> Tamże, § 28.

<sup>16</sup> Tamże, § 30.

<sup>17</sup> Tamże, § 31.

<sup>18</sup> Tamże, § 32.

raz ze spaceru. Wizytujący uzyskali także informacje, że nie wszystkie osoby nowo przyjęte miały świadomość, że mogą skorzystać ze spaceru na świeżym powietrzu, gdyż nie zaproponowano im tego. **Krajowy Mechanizm ponawia swoje zalecenie w tym obszarze.**

26. Wychowankowie przebywający w izbie adaptacyjnej mogą odbierać telefony od członków rodziny wyłącznie w gabinecie psychologa. W sytuacjach, w których przez długi czas bliscy się z nimi nie kontaktują, wychowanek może poprosić psychologa lub pedagoga o nawiązanie połączenia z ich gabinetu. Rozmowy te realizowane są w obecności psychologa lub pedagoga. W ocenie Krajowego Mechanizmu obecność pracownika podczas rozmowy nieletniego z osobą bliską, zwłaszcza bezpośrednio po przyjęciu do placówki, może narażać wychowanca na dodatkowy stres oraz uniemożliwiać przekazanie członkowi rodziny istotnych informacji, np. jeżeli nieletni w trakcie konwoju lub przyjęcia do placówki został źle potraktowany lub stał się ofiarą przemocy. Należy także wskazać, że wszystkie rozmowy telefoniczne w placówce są nagrywane. Jeżeli będą tego wymagały względy bezpieczeństwa lub procesu resocjalizacyjnego i wychowawczego nieletniego, dyrektor placówki w dowolnym momencie może zapoznać się z przebiegiem rozmowy i ograniczyć kontakt wychowanka z konkretnymi osobami na podstawie art. 115 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich<sup>19</sup>. **KMPT zaleca zapewnienie wszystkim wychowankom przebywającym z izbie adaptacyjnej możliwości wykonywania telefonów do rodziny bez obecności pracowników podczas rozmowy.**

27. ***Realizację spacerów wychowanków przebywających w izbie adaptacyjnej w godnych warunkach*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Wizytujący uzyskali informacje, że w dalszym ciągu wychowankowie przebywający w izbie adaptacyjnej realizują spacer w altanie, która ze wszystkich stron otoczona jest siatką oraz pokryta metalowym zadaszeniem. Jej wygląd przywołuje skojarzenia z polami spacerowymi spotykanymi w jednostkach penitencjarnych. Może mieć także zastraszający charakter, niepotrzebnie potęgować stres wynikający z pobytu w nowym miejscu i skutki izolacji wynikające z pobytu w izbie adaptacyjnej. **Krajowy Mechanizm zaleca realizację spacerów wychowanków przebywających w izbie adaptacyjnej w godnych warunkach.**

28. ***Pełną rejestrację zapisów monitoringu z użycia środka przymusu bezpośredniego, od chwili jego rozpoczęcia do czasu zakończenia jego stosowania; należy zabezpieczyć nagrania ze wszystkich kamer, które obrazują przebieg***

---

<sup>19</sup> Dz. U. z 2024 r. poz. 978.

**zdarzenia** – zalecenie zostało zrealizowane. W dokumentacji wychowanków, wobec których stosowane były środki przymusu bezpośredniego, zabezpieczone były nagrania od momentu zdarzenia, które było podstawą do zastosowania środków przymusu, poprzez okres stosowania środków przymusu, aż do czasu ustania przyczyny ich zastosowania (uspokojenie się wychowanka). Zabezpieczony jest materiał ze wszystkich kamer, w zasięgu których w tym okresie znajdował się wychowanek, wobec którego stosowano środki przymusu bezpośredniego.

29. **Przeszkolenie personelu medycznego, psychologów, terapeutów i wychowawców z praktycznego stosowania Protokołu stambulskiego** – zalecenie zostało zrealizowane częściowo. Z uzyskanych informacji wynika, że kadra placówki zapoznała się z treścią dokumentu, który był wspólnie omawiany na jednym z zebrań. W ocenie KMPT problematyka poruszana w dokumencie jest na tyle istotna, że pracownicy powinni przejść profesjonalne szkolenie z uwzględnieniem praktycznego wykorzystania jego zapisów w codziennej pracy. **Krajowy Mechanizm zaleca więc rzeczywiste przeszkolenie personelu medycznego, psychologów, terapeutów i wychowawców z praktycznego stosowania Protokołu stambulskiego.**

30. **Szczegółową rejestrację obrażeń zaobserwowanych u wychowanków, w tym odnotowywanie ich wielkości, oświadczenia pacjenta o ich pochodzeniu, wniosku lekarza o spójności tych dwóch elementów oraz robienie zdjęć obrażeń, które powinny zostać włączane do dokumentacji medycznej** – zalecenie zostało zrealizowane częściowo. Obrażenia wychowanków są szczegółowo opisywane w dokumentacji medycznej nieletnich oraz nanoszone na mapy ciała. Wskazywany jest też powód powstania obrażeń. Do dokumentacji nie są jednak dołączane zdjęcia obrażeń. **KMPT zaleca wykonywanie zdjęć obrażeń wychowanków i dołączanie ich do dokumentacji medycznej nieletnich.**

31. **Zapewnienie, by wszelkie podpisywane przez wychowanków oświadczenia i kluczowe z punktu widzenia ich praw i obowiązków dokumenty były tłumaczone na język dla nich zrozumiały. W przypadku problemów z komunikacją należy korzystać z pomocy tłumacza. Tłumaczenie dokumentów przez tłumacza powinno być odnotowywane na dokumencie (z podpisem i pieczętką)** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Z uzyskanych informacji wynika, że w placówce od czasu poprzedniej wizytacji przebywał jeden cudzoziemiec, który władał językiem polskim, nie potrzebował więc tłumaczenia dokumentacji. Ośrodek nie przygotował jednak zalecanych tłumaczeń dokumentów na podstawowe języki. Wizytujący uzyskali zapewnienie, że tłumaczenie takie, jak również nawiązanie kontaktu z tłumaczem, nastąpiłoby niezwłocznie po przyjęciu do Ośrodka nieletniego będącego

obcokrajowcem i niewładającym językiem polskim. KMPT pragnie jednak zwrócić uwagę, że wychowanek taki do czasu otrzymania przetłumaczonej dokumentacji, w tym m.in. regulaminu placówki, byłby nieświadomy przysługujących mu praw i obowiązujących procedur. Dlatego też w ocenie Krajowego Mechanizmu pożądanym rozwiązaniem jest wcześniejsze przetłumaczenie najważniejszych dokumentów, zwłaszcza regulaminu placówki, na podstawowe języki obce. **KMPT ponawia więc swoje zalecenie w tym obszarze.**

32. ***Odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji z podopiecznym oraz informacji, w jakim języku komunikuje się wychowanek oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie*** – brak możliwości weryfikacji zalecenia. Jak wskazano w poprzednim paragrafie, ze względu na fakt, że od czasu poprzedniej wizytacji w placówce przebywał tylko jeden obcokrajowiec, władający językiem polskim, nie było potrzeby czynienia tego typu adnotacji w dokumentacji. Jeżeli w przyszłości w placówce zostałby umieszczony obcokrajowiec niewładający językiem polskim, **KMPT podtrzymuje swoje zalecenie.**

33. ***Dokładne wypełnianie księgi ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie adaptacyjnej, w tym szczegółowe wpisywanie informacji o pobycie nieletniego w pomieszczeniu, w każdym dniu jego pobytu (wpisy powinny obejmować istotne informacje o funkcjonowaniu nieletniego, w szczególności informacje o samopoczuciu, zgłaszanych prośbach i problemach, kontaktach z innymi osobami, kontaktach telefonicznych, wyjściach poza teren izby adaptacyjnej, skorzystaniu z toalety, wydanych posiłkach i przyjmowaniu leków, autoagresji, ujawnionych obrażeniach)*** – zalecenie zostało zrealizowane. W księdze umieszczane są wpisy wraz z podaniem godzin – m.in. o przyjęciu i zwolnieniu z pomieszczenia, wyjściu wychowanka na spacer, do toalety, kontakcie z lekarzem, pedagogiem, psychologiem oraz spożywanych posiłkach. Czynione są także adnotacje o zachowaniu nieletniego.

34. ***Szczegółowe wypełnianie protokołów z przeprowadzenia wobec nieletnich kontroli osobistej i protokołów z badań na obecność substancji psychoaktywnej w organizmie wychowanków przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego (w tym załączanie do protokołów zdjęć pozytywnych wyników testów; zdjęcie powinno zawierać datę jego wykonania)*** – zalecenie zostało zrealizowane. W przypadku pozytywnego wyniku testu do dokumentacji dołączany jest narkotest z widocznym wynikiem. W protokołach znajdują się wszelkie niezbędne wpisy, w tym także oznaczenie pomieszczenia, w którym wykonywana jest kontrola osobista, jaki jest wynik testu, które osoby uczestniczyły w danej czynności oraz czy wychowanek żądał otrzymania kopii sporządzonej dokumentacji.



35. ***Odstąpienie od pobierania od rodziców lub opiekunów prawnych zgód blankietowych dotyczących badań, zabiegów i świadczeń zdrowotnych*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Rodzice oraz opiekunowie prawni w momencie przyjęcia nowego wychowanka do placówki nadal proszeni są o wyrażanie zgód blankietowych na realizację świadczeń medycznych wobec nieletnich. **KMPT ponownie zaleca odstąpienie od pobierania od rodziców lub opiekunów prawnych zgód blankietowych dotyczących badań, zabiegów i świadczeń zdrowotnych.**

36. ***Podawanie wychowankom leków w formie rozkruszonej tylko, gdy wynika to z zaleceń lekarskich, i odnotowywanie takiej formy podawania leków w dokumentacji medycznej*** – brak możliwości weryfikacji zalecenia. Z uzyskanych informacji wynikało, że w trakcie trwającej rewizytacji placówki żaden z wychowanków nie przyjmował medykamentów w formie rozkruszonej. Jeżeli zaistniałaby taka potrzeba, rozkruszenie odbyłoby się na wniosek lekarza i zostałyby uzupełnione w dokumentacji medycznej wychowanka.

37. ***Przechowywanie dokumentacji medycznej w odpowiednio do tego celu przeznaczonych, zamykanych na klucz szafach, do których klucz powinien mieć wyłącznie personel medyczny*** – zalecenie zostało zrealizowane. Dokumentacja medyczna wychowanków przechowywana była w zamykanych na klucz szafkach znajdujących się w gabinecie pielęgniarki. Dostęp do nich posiadał tylko personel medyczny.

38. ***Przechowywanie dokumentacji psychologa w szafie zamykanej na klucz, do którego dostęp powinien mieć wyłącznie psycholog*** – zalecenie zostało zrealizowane. W gabinecie psychologa ustawiono zamykaną na klucz szafę, do której przeniesiona została dokumentacja zawierająca dane wrażliwe. Dostęp do niej ma tylko psycholog.

39. ***Usunięcie z tablicy nad biurkiem psychologa informacji zawierających dane osobowe lub pozwalających na ujawnienie personaliów, np. wykaz wychowanków ujawniających określone deficyty i z tego powodu objętych indywidualnymi oddziaływaniami*** – zalecenie zostało zrealizowane. Wskazana dokumentacja przeniesiona została do zamykanej na klucz szafy.

40. ***Wyeksponowanie na terenie placówki, w miejscach do których dostęp mają wychowankowie i osoby odwiedzające, danych teleadresowych instytucji nadzoru i ochrony praw człowieka, w tym Rzecznika Praw Obywatelskich (wraz z numerem infolinii – 800 676 676), Rzecznika Praw Dziecka (wraz z numerem Dziecięcego Telefonu Zaufania – 800 12 12 12), sądu sprawującego nadzór nad placówką, Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich w Ministerstwie Sprawiedliwości, organizacji pozarządowych (np. Helsińskiej Fundacji Praw***

**Człowieka)** – zalecenie zostało zrealizowane częściowo. Stosowna lista wyłącznie z numerami telefonów wskazanych instytucji została umieszczona na tablicy informacyjnej w części administracyjnej placówki, do której wychowankowie mają ograniczony dostęp. **KMPT zaleca uzupełnienie wskazanej listy także o dane adresowe instytucji stojących na straży praw człowieka oraz wywieszenie jej na tablicach informacyjnych w internacie i części szkolnej placówki.**

41. **Stworzenie skrzynek na skargi, z których wychowankowie i inne osoby (pracownicy, osoby odwiedzające) będą mogli, w warunkach poufności, informować o ewentualnych problemach i nieprawidłowościach. Dostępu do takiej skrzynki nie powinni mieć wszyscy pracownicy, a jedynie Dyrektor, ewentualnie wyznaczony przez niego pracownik. Skargi i inne sygnały zgłaszane tą drogą (w tym anonimowe zgłoszenia) powinny być odnotowywane w rejestrze skarg** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Wizytujący uzyskali informacje, że skrzynki nie zostały zamontowane, pracownicy bowiem obawiali się, że wychowankowie, którzy z nich skorzystają, uznani zostaną przez resztę społeczności za donosicieli. Krajowy Mechanizm pragnie zaznaczyć, że skrzynki na skargi mogą służyć nie tylko wychowankom, lecz także pracownikom oraz osobom z zewnątrz, np. bliskim, którzy chcieliby przekazać swoje uwagi/spostrzeżenia, a nie mają możliwości bezpośredniego kontaktu z kierownictwem placówki. Umożliwiają również zasygnalizowanie problemu anonimowo, co może przyczynić się do wczesnego jego wykrycia i przeciwdziałania w przyszłości. Kadra Ośrodka wraz z kierownictwem najlepiej znają placówkę i dzięki temu mają możliwość, aby wybrać najlepsze możliwe miejsce na umieszczenie takiej skrzynki (poza zasięgiem kamer), by osoby z niej korzystające miały poczucie poufności. **Krajowy Mechanizm zaleca stworzenie skrzynek na skargi, z których wychowankowie i inne osoby (pracownicy, osoby odwiedzające) będą mogli, w warunkach poufności, informować o ewentualnych problemach i nieprawidłowościach. Dostępu do takiej skrzynki nie powinni mieć wszyscy pracownicy, lecz jedynie Dyrektor, ewentualnie wyznaczony przez niego pracownik. Skargi i inne sygnały zgłaszane tą drogą (w tym anonimowe zgłoszenia) powinny być odnotowywane w rejestrze skarg.**

42. **Zapewnienie pracownikom regularnych szkoleń z obszarów tematycznych wskazanych w pkt 6.11 raportu (pierwsza pomoc przedmedyczna, rozpoznawanie przejawów „drugiego życia”, komunikacja interpersonalna, umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych (w tym deeskalacja napięć i konfliktów), przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu, międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka i praw dziecka, w tym Reguły z Hawany, Protokół stambulski)** – zalecenie zostało zrealizowane częściowo.

W trakcie rewizytacji placówki delegacja uzyskała informacje, że kadra uczestniczyła w szkoleniach z zakresu zasad komunikacji i budowania relacji oraz przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu (APLO). W trakcie uzgodnień z trenerami były szkolenia dotyczące komunikacji interpersonalnej (asertywność, komunikacja oparta na zaufaniu i wstęp do konfliktów) oraz dalsze szkolenia z przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, jak również szkolenia z pozostałej tematyki wskazanej w raporcie.

**Krajowy Mechanizm zwraca się do Dyrektora Ośrodka o przekazanie informacji, jakie szkolenia zostały zrealizowane w 2024 r., ilu pracowników w nich uczestniczyło oraz jakie szkolenia zaplanowane zostały na 2025 r.**

43. ***Zapewnienie pracownikom regularnej superwizji*** – zalecenie zostało zrealizowane. W trakcie rewizytacji placówki wizytujący zostali poinformowani, że pracownicy uczestniczyli już w kilku spotkaniach superwizyjnych, a kierownictwo Ośrodka było w trakcie ustalania kolejnych superwizji. **Krajowy Mechanizm zwraca się do Dyrektora Ośrodka o przekazanie informacji, ile spotkań superwizyjnych odbyło się w 2024 r., ilu pracowników w nich uczestniczyło oraz czy zaplanowano takie spotkania w 2025 r.**

44. ***Zakup aparatury do diagnozy i terapii metodą EEG Biofeedback i przeszkolenie personelu w zakresie jej stosowania*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Z przekazanych wizytującym informacji wynikało, że wyznaczeni pracownicy mieli zostać przeszkoleni w tym zakresie w ramach szkolenia organizowanego przez UNICEF oraz Ministerstwo Sprawiedliwości. Szkolenie zostało jednak odwołane. Placówka nie posiadała własnych środków finansowych na sfinansowanie szkolenia dla pracowników oraz zakup sprzętu. W tym celu Dyrektor placówki miał wystąpić do Ministerstwa Sprawiedliwości o przekazanie funduszy na realizację wskazanego celu. **Krajowy Mechanizm zwraca się do Dyrektora Ośrodka o przekazanie informacji: czy szkolenie organizowane przez UNICEF odbyło się w innym terminie; jeżeli nie, to czy placówka otrzymała środki finansowe z Ministerstwa Sprawiedliwości na przeszkolenie pracowników oraz zakup wskazanego sprzętu; ilu pracowników uczestniczyło w szkoleniu.**

45. ***Usunięcie łóżka z pasami z terenu Ośrodka*** – zalecenie zostało zrealizowane częściowo. Łóżko zostało umieszczone w magazynie placówki, do którego nie mają dostępu wychowankowie. Zgodnie z uzyskanymi informacjami pasy zostały przygotowane do sprzedaży. **Krajowy Mechanizm zwraca się do Dyrektora Ośrodka o przekazanie informacji, czy pasy nadal znajdują się na stanie placówki.**

46. ***Uwzględnienie kwestii dostosowań pomieszczeń do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową i o obniżonej sprawności fizycznej podczas***

**planowanych remontów i modernizacji placówki** – zalecenie nie zostało zrealizowane. W trakcie rewizytacji placówka nadal nie była dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (zwłaszcza ruchową). Budynek jest wielokondygnacyjny, bez windy, niektóre pomieszczenia (w tym toalety) posiadają wysokie progi. Kierownictwo placówki przekazało wizytującym informacje o planowanych oraz trwających pracach remontowych. Wówczas nie było jednak wiadomo, czy obejmą one również dostosowanie placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością. **Krajowy Mechanizm zwraca się do Dyrektora Ośrodka o przekazanie informacji, czy zakończone lub planowane prace remontowe obejmą swym zakresem także dostosowanie placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza ruchową.**

## **V. Inne kwestie**

### **A. Drugie życie**

47. Wizytujący odebrali sygnały świadczące o tym, że niektórzy wychowankowie próbują wprowadzić w Ośrodku nieformalne zasady i hierarchię, wzorując się na podkulturze więziennej.

48. Z uzyskanych informacji wynika, że istnieje nieformalny podział na grupę starszych / dłużej przebywających w placówce oraz grupę młodszych / nowo przyjętych. Ci drudzy przechodzą okres „adaptacji”, który trwa ok. trzech miesięcy. Po tym czasie obejmowani są „opieką” wychowanka z grupy starszej. W okresie adaptacji muszą dzielić się słodyczami i przekąskami z osobami należącymi do grupy starszej, nie mogą też siadać w dowolnym miejscu, np. na ławkach na korytarzu. Szczególnym przejawem drugiego życia jest niechęć do osób, które przekazują swoje uwagi (skargi, wnioski) pracownikom placówki. Osoby te określane są mianem „frajerów”, „donosicieli”, których należy „dojechać”. Zdarzają się także przypadki działań odwetowych – bójki między nieletnimi lub pojedyncze uderzenie jednego wychowanka przez drugiego, jako forma kary za złożenie skargi.

49. Pracownicy Ośrodka mają świadomość istnienia przejawów drugiego życia wśród wychowanków. Mają także rozpoznane osoby dominujące oraz uległe. Kadra odpowiednio reaguje w sytuacjach, w których zaobserwuje nieodpowiednie lub ryzykowne interakcje między nieletnimi. Nie daje przyzwolenia na przemoc między wychowankami.

50. **W celu podtrzymania tej dobrej praktyki KMPT zaleca, by pracownicy przechodzili regularne szkolenia z zakresu rozpoznawania przejawów drugiego życia wśród wychowanków, tak by mogli efektywnie im zapobiegać w przyszłości.**

## **B. Poufność informacji medycznych**

51. Wizytujący podczas oglądu placówki zwrócili uwagę, że na tablicy informacyjnej zawieszony na wprost wejścia do placówki, przy dyżurce strażników, znajdowały się zawieszony kartki z informacjami, który wychowanek, kiedy i do jakiego lekarza specjalisty będzie konwojowany na wizytę.

52. W ocenie KMPT tego typu informacje nie powinny być umieszczane w ogólnodostępnym miejscu, do którego dostęp mogą mieć osoby postronne, np. członkowie rodzin przyjeżdżający w odwiedziny. Wychowankowie mają bowiem prawo do zachowania w tajemnicy informacji o swoim stanie zdrowia i leczeniu, a powyższa praktyka może stanowić naruszenie poufności tych informacji.

53. **Krajowy Mechanizm zaleca odstąpienie od umieszczania na tablicy informacyjnej znajdującej się na wprost wejścia do placówki, przy dyżurce strażników, informacji o konwojach wychowanków na konsultacje medyczne poza placówkę.**

## **C. Dyscyplinowanie wychowanków**

54. W toku wizytacji ustalono, że w placówce dochodzi do przypadków stosowania odpowiedzialności zbiorowej wobec całej grupy, gdy między wychowankami dochodzi do agresji lub przepychanek. Najczęściej przybiera to formę odbierania wychowankom pewnych przywilejów.

55. KMPT podkreśla, że karanie podopiecznych za czyny, których nie popełnili, może wywoływać w nich poczucie niesprawiedliwości, upokorzenia i wrogości wobec innych, a także prowokować działania odwetowe wobec faktycznego sprawcy. Sprzyja to powstawaniu negatywnych postaw wychowawczych i utrudnia budowę pozytywnej atmosfery. Uzyskiwane dzięki takiej metodzie efekty nie mogą stanowić przesłanki jej stosowania. Zgodnie ze standardami międzynarodowymi stosowanie kar zbiorowych jest zabronione<sup>20</sup>.

56. **KMPT zaleca odstąpienie od stosowania wobec podopiecznych sankcji zbiorowych.**

## **D. Prawo do obrony**

---

<sup>20</sup> Zalecenia CM/Rec (2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie zasad europejskich dotyczących kar i środków alternatywnych stosowanych wobec sprawców nieletnich, Reguła 95.2; Reguły Narodów Zjednoczonych dotyczące ochrony osób nieletnich pozbawionych wolności (Reguły z Hawany). Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113 z 14 grudnia 1990 r., § 67.

57. W placówce nagrywane są wszystkie rozmowy przychodzące oraz wychodzące z placówki, w tym także rozmowy wychowanków z obrońcami lub pełnomocnikami prawnymi. Informacja ta znajduje się także na stronie internetowej Ośrodka<sup>21</sup>. Osobą mającą dostęp do odsłuchiwania nagranych rozmów jest Dyrektor Okręgowego Ośrodka Wychowawczego w Szczecinie.

58. Krajowy Mechanizm pragnie przypomnieć, że zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r.– Prawo o adwokaturze<sup>22</sup> kontakty obrońcy z klientem objęte są tajemnicą adwokacką. Ponadto Komisja Praw Człowieka Naczelnej Rady Adwokackiej zwróciła uwagę, że tajemnica adwokacka obejmuje nie tylko informacje przekazywane ustnie, lecz również wszystkimi innymi sposobami, np. przez dokumenty, gesty, notatki<sup>23</sup>. Rejestrowanie dźwięku oraz obrazu ze spotkań lub kontaktów telefonicznych adwokata z klientem uznać należy za naruszanie poufności przekazywanych informacji.

59. **KMPT stanowczo zaleca odstąpienie od nagrywania rozmów telefonicznych między wychowankami a ich obrońcami i pełnomocnikami prawnymi.**

## **VI. Zalecenia**

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca **Dyrektorowi Okręgowego Ośrodka Wychowawczego w Szczecinie:**

1. Zapewnienie wychowankom dostępu do wody źródlanej w trakcie ich pobytu w szkole oraz w trakcie realizacji zajęć sportowych;
2. Zwiększenie porcji żywieniowych przygotowywanych dla wychowanków, odpowiednich do ich zapotrzebowania kalorycznego;
3. Zmianę zabezpieczeń ochronnych w celu stworzenia w Ośrodku mniej opresyjnego środowiska, nieprzywołującego skojarzeń z systemem penitencjarnym;
4. Odstąpienie od zamykania sypialni wychowanków na noc;
5. Odstąpienie od wykorzystywania izby chorych jako izby adaptacyjnej;
6. Zapewnienie wszystkim wychowankom przebywającym w izbie adaptacyjnej codziennego dostępu do świeżego powietrza; w razie wyrażenia przez wychowanka braku chęci skorzystania ze spaceru

---

<sup>21</sup> Zob. <https://szczecin.sdn.gov.pl/kontakt>.

<sup>22</sup> Dz. U. z 2024 r. poz. 1564.

<sup>23</sup> Zob. Pismo Przewodniczącej Komisji Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej z dnia 2 lipca 2021 r., znak NRA.56.3.2021.

- pracownik powinien nanieść odpowiednią adnotację w rejestrze osób umieszczonych w izbie adaptacyjnej;
7. Zapewnienie wszystkim wychowankom przebywającym w izbie adaptacyjnej możliwości wykonywania telefonów do rodziny bez obecności pracowników podczas rozmowy;
  8. Realizację spacerów wychowanków przebywających w izbie adaptacyjnej w godnych warunkach;
  9. Rzeczywiste przeszkolenie personelu medycznego, psychologów, terapeutów i wychowawców z praktycznego stosowania Protokołu stambulskiego;
  10. Wykonywanie zdjęć obrażeń wychowanków i dołączanie ich do dokumentacji medycznej nieletnich;
  11. Zapewnienie, by wszelkie podpisywane przez wychowanków oświadczenia i kluczowe z punktu widzenia ich praw i obowiązków dokumenty były tłumaczone na język dla nich zrozumiały; w przypadku problemów z komunikacją należy korzystać z pomocy tłumacza; tłumaczenie dokumentów przez tłumacza powinno być odnotowywane na dokumencie (z podpisem i pieczęcią);
  12. Odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji z podopiecznym, a także informacji, w jakim języku komunikuje się wychowanek oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie;
  13. Odstąpienie od pobierania od rodziców lub opiekunów prawnych zgód blankietowych dotyczących badań, zabiegów i świadczeń zdrowotnych;
  14. Uzupelnienie listy z wykazem instytucji stojących na straży praw człowieka także o dane adresowe tych instytucji, jak również wywieszenie jej na tablicach informacyjnych w internacie i części szkolnej placówki;
  15. Stworzenie skrzynek na skargi, z których wychowankowie i inne osoby (pracownicy, osoby odwiedzające) będą mogli, w warunkach poufności, informować o ewentualnych problemach i nieprawidłowościach; dostępu do takiej skrzynki nie powinni mieć wszyscy pracownicy, lecz jedynie Dyrektor, ewentualnie wyznaczony przez niego pracownik; skargi i inne sygnały zgłaszane tą drogą (w tym anonimowe zgłoszenia) powinny być odnotowywane w rejestrze skarg;
  16. Odstąpienie od nagrywania rozmów telefonicznych między wychowankami a ich obrońcami i pełnomocnikami prawnymi;

17. Odstąpienie od umieszczania informacji o konwojach wychowanków na konsultacje medyczne poza placówkę na tablicy informacyjnej znajdującej się na wprost wejścia do placówki, przy dyżurce strażników;
18. Odstąpienie od stosowania wobec podopiecznych sankcji zbiorowych;
19. Zapewnienie pracownikom regularnych szkoleń z zakresu rozpoznawania przejawów drugiego życia wśród wychowanków, tak by mogli efektywnie im zapobiegać w przyszłości.

### **Ponadto Krajowy Mechanizm zwraca się do Dyrektora placówki**

#### **o przekazanie informacji:**

- jakie szkolenia zostały zrealizowane w 2024 r., ilu pracowników w nich uczestniczyło oraz jakie szkolenia zaplanowane zostały na 2025 r.;
- ile spotkań superwizyjnych odbyło się w 2024 r., ilu pracowników w nich uczestniczyło oraz czy zaplanowano takie spotkania w 2025 r.;
- czy szkolenie, które miało być zorganizowane przez UNICEF z zakresu terapii metodą EEG Biofeedback, odbyło się w innym terminie; jeżeli nie, czy placówka otrzymała środki finansowe z Ministerstwa Sprawiedliwości na przeszkolenie pracowników oraz zakup wskazanego sprzętu; ilu pracowników uczestniczyło w szkoleniu;
- czy pasy służące do unieruchamiania nadal znajdują się na stanie placówki;
- czy zakończone lub planowane prace remontowe obejmą swym zakresem także dostosowanie placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza ruchową.

Opracowała: Aleksandra Nowicka

Za Zespół podpisuje:

Katarzyna Kopystyńska

Zastępczyni Dyrektora Zespołu

/-wydano i podpisano elektronicznie/